

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

STATE REGULATION OF THE NATIONAL ECONOMY: THEORETICAL ASPECTS

Метою статті є дослідження теоретичних основ державного регулювання національної економіки. В процесі теоретичних досліджень було визначено, що більшість науковців мають різні підходи до визначення поняття «державне регулювання економіки». Більшість науковців розглядають державне регулювання національною економікою, як систему заходів, безперервний процес, вплив держави. Наведено авторський підхід до сутності поняття «державне регулювання національною економікою», що визначається як діяльність влади щодо встановлення стратегічних та тактичних цілей розвитку країни в умовах глобалізаційних процесів, за допомогою розроблення відповідної політики та інструментів, механізму її реалізації. Досліджено, що обов'язково при вивченні державного регулювання національної економіки необхідно визначити її функції, інструменти та основні завдання управління відповідно до сучасних умов. Функції державного регулювання національної економіки направлені узгодженість дій суб'єктів господарювання для досягнення бажаних результатів.

Ключові слова: національна економіка, національне багатство, державне регулювання, інструменти, функції.

Целью статьи является исследование теоретических основ государственного регулирования национальной экономики. В процессе теоретических исследований было определено, что большинство ученых имеют различные подходы к определению понятия «государственное регулирование экономики». Большинство ученых рассматривают государственное регулирование национальной экономикой, как систему мероприятий, непрерывный процесс, влияние государства. Приведены авторский подход к сущности понятия «государствен-

ное регулирование национальной экономикой», что определяется как деятельность власти по установлению стратегических и тактических целей развития страны в условиях глобализационных процессов, с помощью разработки соответствующей политики и инструментов, механизма ее реализации. Доказано, что обязательно при изучении государственного регулирования национальной экономики необходимо определить ее функции, инструменты и основные задачи управления в соответствии с современными условиями. Функции государственного регулирования национальной экономики направлены согласованность действий субъектов хозяйствования для достижения желаемых результатов.

Ключевые слова: национальная экономика, национальное богатство, государственное регулирование, инструменты, функции.

The purpose of the article is research of the theoretical foundations of the sovereign regulation of the national economy. In the course of theoretical research it was determined that most scientists have different approaches to the definition of "state regulation of the economy". Most scholars consider state regulation of the national economy as a system of measures, a continuous process, the influence of the state. The author's approach to the essence of the concept of "state regulation of the national economy" is defined, which is defined as the activity of the government to establish strategic and tactical goals of the country in globalization, through the development of policies and tools, mechanism for its implementation. It is investigated that when studying the state regulation of the national economy it is necessary to determine its functions, tools and main tasks of management in accordance with modern conditions.

Key words: national economy, national wealth, state regulation, tools, functions.

УДК 351.82

Окаянюк К.М.

здобувач

Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій

Постановка проблеми. Глобалізаційні процеси вимагають від всіх економічних систем значних трансформацій як у політиці управління, так і у механізмі її реалізації. Постійні глобальні виклики також вносять свої корективи в процес управління національною економікою. Відкритість економічних систем вимагає підвищення її конкурентоспроможності серед інших. Однак неправильно обрана політика управління національною економікою може привести до погіршення її стану. Тому, дослідження теоретичних основ державного регулювання національної економіки, визначення інструментів, методів та механізму є досить актуальним в сучасних умовах господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та прикладні дослідження аспек-

тів державного управління та державного регулювання економіки в Україні проводили Галабурда М., Головка Л., Данилишин Б., Дідківська Л., Діба М., Кахович О., Пасінович І., Сич О., Малий І., Мельник А., Южека Р. та інші. Однак постійні трансформаційні процеси та глобальні виклики, відкритість економічних систем вимагають нових досліджень в державному регулюванні національної економіки.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження теоретичних основ державного регулювання національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. В процесі теоретичних досліджень було визначено, що більшість науковців мають різні підходи до визначення поняття «державне регулювання економіки».

Так, Кахович О. О. та Южека Р. С. визначаючи особливості державного регулювання економіки стверджують, що «Головна мета державного втручання в економічний розвиток – забезпечення безперервності процесу відтворення національного господарства як єдиногоцілого, досягнення економічної ефективності на макрорівні. Її реалізація здійснюється через свідоме визначення суспільних потреб, можливостей і шляхів їх задоволення. З практичного погляду державне регулювання економіки – це сфера діяльності держави для цілеспрямованого впливу на поведінку учасників ринкових відносин з метою забезпечення пріоритетів державної економічної політики. Ринковий механізм має бути доповнено механізмом прямого державного регулювання економіки» [1].

Дідківська Л.І. і Головка Л.С. визначають державне регулювання економіки як систему заходів задля здійснення підтримуючої, компенсаційної та регулюючої діяльності держави, спрямованої на створення нормальних умов ефективного функціонування ринку та вирішення складних соціально-економічних проблем розвитку національної економіки і всього суспільства [2, с. 22].

Бородін О.Д. вважає, що «найголовнішою метою сучасного державного регулювання економіки є: забезпечення динамічного економічного зростання в середньостроковій перспективі, а в довгостроковому плані підвищення конкурентоспроможності країни у світовому господарстві» [3].

На думку А.Ф. Мельник [4] «державне управління економікою – це цілеспрямований організуючий, регулюючий та контролюючий вплив держави в особі її органів і посадових осіб на економічні процеси з метою розвитку економіки шляхом реалізації потреб суспільного розвитку. А державне регулювання економіки є втручанням держави в економіку з використанням сукупності різноманітних важелів, інструментів, які надають їй можливість забезпечити нормальні умови функціонування ринкового механізму та домагаться розв'язання економічних і соціальних проблем».

Більшість науковців розглядають державне регулювання національною економікою, як сис-

тему заходів, безперервний процес, вплив держави. Однак, на нашу думку, державне регулювання національною економікою – це діяльність влади щодо встановлення стратегічних та тактичних цілей розвитку країни в умовах глобалізаційних процесів, за допомогою розроблення відповідної політики та інструментів, механізму її реалізації.

Данилишин Б. також зазначає, що «будь-яка економічна політика, як на Заході, так і на Сході, є складним міксом кейнсіанських, монетаристських та інших заходів. Ніхто з економістів – практиків у світі не може сьогодні назвати себе ні чистим кейнсіанцем, ні монетаристом». Така його позиція є процесом довготривалого дослідження ролі державного регулювання, що має місце і в англосаксонських країнах, і в комуністичному Китаї, і в традиційно ліберальних США [5].

Обов'язково при вивченні державного регулювання національної економіки необхідно визначити її функції, інструменти та основні завдання управління відповідно до сучасних умов.

Колектив авторів зазначає, що «Функції держави традиційно розглядались через сукупність функцій управління. Управління економікою означає свідомий вплив держави на об'єкти і процеси з метою надання певної спрямованості господарській діяльності, узгодженості дій суб'єктів національної економіки і досягнення бажаних результатів. Світовий банк визначає управління як застосування політичної влади й використання інституційних ресурсів для вирішення проблем і завдань суспільства. Залежно від різноманітних критеріїв (рівня, галузі, характеру та обсягу управління) виокремлюють різні види державного управління: координаційне, субординаційне, галузеве, територіальне, стратегічне, тактичне, оперативне, антикризове, регіональне, муніципальне, приватне та ін». [6, с. 66]. Отже, в цілому функції державного регулювання національної економіки направлені узгодженість дій суб'єктів господарювання для досягнення бажаних результатів.

Важливим в державному регулюванні національної економіки є визначення інструментів реалізації (рис. 1).

Рис. 1. Блоки та інструменти державного регулювання

Отже, інструменти державного регулювання розрізняють за сферами управління, відповідно: грошово-кредитне, бюджетно-податкове, соціальне, та зовнішньоекономічне регулювання. Необхідно зазначити, що зазначені інструменти забезпечують наповнення державного бюджету для виконання функцій держави.

Окрім інструментів державного регулювання визначають ще важелі, що використовують для підвищення конкурентоздатності національної економіки, вдосконалення її соціальної сфери, яка сьогодні, в умовах переходу до концепції людино-центризму, набуває особливої ваги. Саме на це спрямовані прийняті на Саміті ООН у вересні 2015 р. «Цілі Сталого Розвитку на період до 2030 року» [8].

Як зазначено в цьому програмному документі, в Україні «суспільний прогрес значною мірою залежить від підтримання балансу між цілями підтримки економічного зростання, конкурентоспроможності бізнесу, забезпечення екологічної безпеки та зменшення соціальної нерівності. Для досягнення довгострокових цілей необхідно послідовно виконувати визначені коротко- та середньострокові завдання. Передумовами досягнення всіх без винятку цілей розвитку є якісне управління, викорінення корупції, суспільна підтримка» [8]. Відповідно до «Цілі Сталого Розвитку на період до 2030 року» державне регулювання національної економіки виконує наступні функції: стратегічно-прогностичну, трансформаційно-адаптивну та забезпечує рівновагу в суспільстві та передумов для нарощування людського капіталу (рис. 2).

Наведені функції визначають концептуальну роль держави в економіці і саме від форм їх реалізації залежати конкретний механізм регулювання економіки. Запропоновані функції державного регулювання економіки направлені на гарантування безпеки і стійкості соціально-економічної системи, створення передумов для економічного зростання і розвитку, що є стратегічною метою держави.

На нашу думку, важливим в сучасних умовах господарювання є визначення концептуальної ролі державного регулювання національної економіки відповідно до визначених Цілей Сталого Розвитку на період до 2030 року. Тому, пропонуємо удосконалену модель концептуальної ролі держави в економіці (рис. 3).

Отже, запропоновано модель відображає стратегічний інноваційний розвиток національної економіки, враховує державні важелі регулювання, мету та відповідний механізм. Реалізації відповідної моделі забезпечить інноваційний розвиток національної економіки.

Висновки з проведеного дослідження. В процесі теоретичних досліджень було визначено, що більшість науковців мають різні підходи до визначення поняття «державне регулювання економіки». Більшість науковців розглядають державне регулювання національною економікою, як систему заходів, безперервний процес, вплив держави. Наведено авторський підхід до сутності поняття «державне регулювання національною економікою», що визначається як діяльність влади щодо встановлення стратегічних та тактичних цілей розвитку країни в умовах глобалізаційних

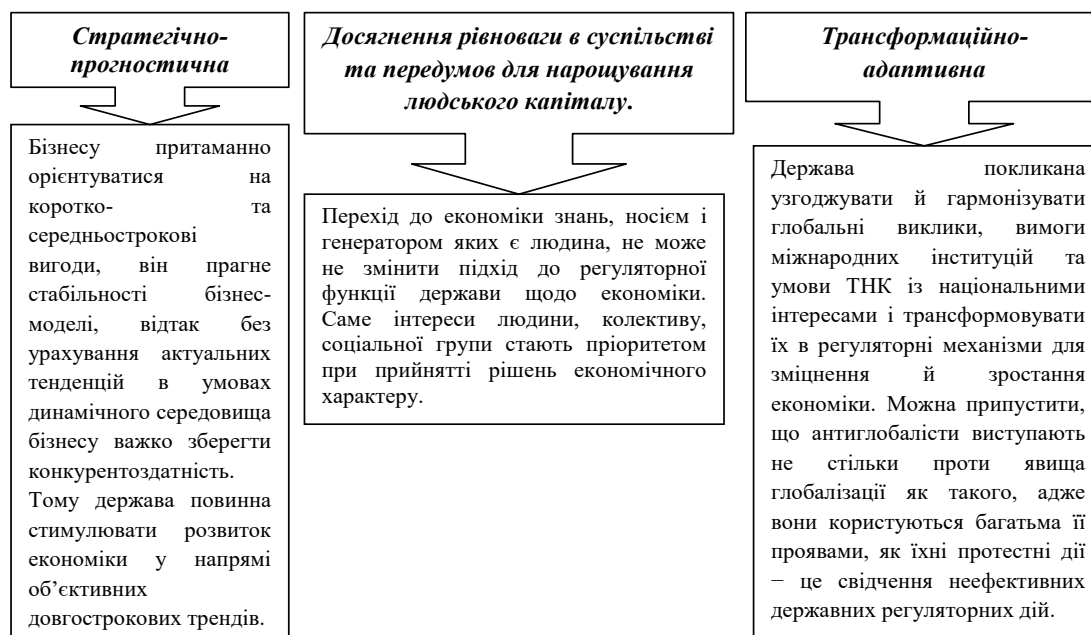

Рис. 2. Базові функції держави в економіці відповідно до «Цілі Сталого Розвитку на період до 2030 року»

Рис. 3. Модель формування концептуальної ролі держави в економіці

процесів, за допомогою розроблення відповідної політики та інструментів, механізму її реалізації.

Досліджено, що обов'язково при вивченні державного регулювання національної економіки необхідно визначити її функції, інструменти та основні завдання управління відповідно до сучасних умов. Функції державного регулювання національної економіки направлені узгодженість дій суб'єктів господарювання для досягнення бажаних результатів. Інструменти державного регулювання розрізняють за сферами управління, відповідно: грошово-кредитне, бюджетно-податкове, соціальне, та зовнішньоекономічне регулювання. Необхідно зазначити, що зазначені інструменти забезпечують наповнення державного бюджету для виконання функцій держави.

Доведено, що важливим в сучасних умовах господарювання є визначення концептуальної ролі державного регулювання національної економіки відповідно до визначених Цілей Сталого Розвитку на період до 2030 року. Запропоновано удосконалену модель концептуальної ролі держави в економіці. Визначено, що запропоновано модель відображає стратегічний інноваційний розвиток національної економіки, враховує державні важелі регулювання, мету та відповідний механізм. Реалізації відповідної моделі забезпечить інноваційний розвиток національної економіки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Кахович О. О., Южека Р. С. Особливості державного регулювання економіки. *Актуальні проблеми держави і права*. 2015. Вип. 75. С. 119-126.
2. Дідківська, Л. І., Головка Л. С. Державне регулювання економіки: навч. посіб. перероб. Київ: Знання-Прес, 2002. 214 с.
3. Бородін О.Д. Еволюція теоретичних основ державного регулювання економіки. *International Scientific Journal*. 2015. № 8. С. 96-100.
4. Мельник А. Ф. Національна економіка. Київ: Знання, 2011. 463 с.
5. Данилишин Б. Про тактику економічного розвитку. *Лівий берег*. 2016. 16 грудня. URL: http://blogs.lb.ua/bogdan_danylysyn/353627 (дата звернення: 20.09.2018).
6. Малий І. Й., Діба М. І., Галабурда М. К. Держава і ринок: філософія взаємодії: монографія. Київ: КНЕУ, 2005. 358 с.
7. Стиглиц Дж. Ю. Глобализация: тревожные мысли. Москва: Мысль, 2003. 300 с.
8. Цілі сталого розвитку 2016–2030. URL: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku> (дата звернення: 20.09.2018).
9. Пасінович І. І., Сич О. А. Модернізація механізмів державного регулювання економіки України. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2018. Вип. 1. С. 398–408.
10. Іртіщєва І.О., Крамаренко І.С. Інвестиційна привабливість економіки: міжрегіональні асиметрії. *Регіональна економіка*. 2014. № 2 (72). С. 84-95.

REFERENCES:

1. Kakhovich O.O. and Yuzheka R.S. (2015). Osobly`vosti derzhavnogo reguluyuvannya ekonomiky` [Features of the sovereign regulation of the economy], *Actual problems of power and law*, no. 75, pp. 119-126.
2. Didkivska L. I., Golovko L. S. (2002). Derzhavne reguluyuvannya ekonomiky` [State regulation of the economy], Kiev: Znannya-Press. (in Ukrainian)
3. Borodin O.D. (2015). Evolyuciya teorety`chny`x osnov derzhavnogo reguluyuvannya ekonomiky` [Evolution of the theoretical foundations of the sovereign regulation of the economy], *International Scientific Journal*, no. 8, pp. 96-100.
4. Melnik A.F. (2011). Nacional`na ekonomika [National economy], Kiev: Znannya. (in Ukrainian)
5. Danylyshyn B. (2016). Pro takty`ku ekonomichnogo rozvy`tku. [About the tactics of economic development], available at: http://blogs.lb.ua/bogdan_danylyshyn/353627
6. Maliy I. Y., Diba M.I. and Galaburda M.K. (2005). Derzhava i ry`nok: filozofiya vzayemodiyi [Power and market: philosophy of interaction]. Kiev: KNEU.
7. Stiglitz J. J. (2003). Globalizacija: trevozhnye mysl. [Globalization: Disturbing Thoughts.] Moscow: Mysl. (in Russian)
8. Cili stalogo rozvy`tku 2016–2030 [Cycle of steel development 2016–2030] (2018), available at: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku–tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>
9. Pasinovich I. I. and Sich O. A. (2018). Modernizacija mexanizmiv derzhavnogo reguluyuvannya ekonomiky` Ukrainy` [Modernization of mechanisms of state regulation of the Ukrainian economy], *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, no. 1, pp. 398–408.
10. Irtischeva I.O. and Kramarenko I.S. (2014). Investy`cijna pry`vably`vist` ekonomiky`: mizhregional`ni asy`metriyi [Investments in the economy: interregional asymmetry], *Regional economy*, no. 2 (72), pp. 84-95.

Okayanyuk K.M.

Degree Seeking Applicant

Black Sea Research Institute of Economics and Innovation

STATE REGULATION OF THE NATIONAL ECONOMY: THEORETICAL ASPECTS

Globalization processes require from all economic systems significant transformations both in management policy and in the mechanism of its implementation. Constant global challenges also make adjustments to the process of managing the national economy. The openness of economic systems requires increasing its competitiveness among others. However, the wrong policy of managing the national economy can lead to its deterioration. Therefore, the study of the theoretical foundations of state regulation of the national economy, the definition of tools, methods and mechanisms is quite relevant in modern economic conditions.

The main goal of is to study the theoretical foundations of state regulation of the national economy.

This study combines a new theoretical and methodological approach to understanding the key direction of state regulation of the national economy.

In the course of theoretical research it was determined that most scientists have different approaches to the definition of “state regulation of the economy”. Most scholars consider state regulation of the national economy as a systemic measure, a continuous process, the influence of the state. The author's approach to the essence of the concept of “state regulation of the national economy”, which is defined as the activities of the government to establish strategic and tactical prices for the development of countries in globalization, through the development of appropriate policies and tools, mechanism for its implementation.

It is investigated that the study of state regulation of the national economy, it is necessary to determine its functions, tools and main tasks of management in accordance with modern conditions. The instruments of state regulation reveal the sphere of management, respectively: monetary, fiscal, social, and foreign economic regulation. It should be noted that these tools provide for the renewal of the state budget to perform state functions.

In conditions of global instability, the study of instruments of state regulation of the national economy becomes relevant, because they form a strategy for its development.